

ЛИСИЦЯ-СПОВІДНИЦЯ

ЛІРНИЦЬКА ПІСНЯ НА НУТУ «СИРІТКИ»

Зашуміли гори, забриніли води,
 Зазнала Лисичка лихої пригоди.
 А в неділю рано почало світати,
 Ой пішла Лисичка їстоньки шукати.
 Ісходила гори, злазила потоки,
 Не знайшла нічого — злипаються боки.
 Ой пішла Лисичка долом-долиною,
 Здибала Лисичка дуба над водою.
 А на тому дубі, помежи гільцями,
 Там сидів Когутик з красними крильцями.
 Глянула Лисичка та й слинку ковтає,
 Підійшла смирененько, хусткою махає.

«Добрий день, Когуте, ти, співуча птице!»
 А Когутик каже: «Добрий день, Лисице!» —
 «Чи гаразд, Когуте, чи гаразд ночуєш?»
 Злізь-но трохи нижче, бо мене не чуєш!»

«Спасибі, Лисичко, ночую не лихо,
 Тебе добре чую, хоч говориш тихо,
 Лисичко-сестричко, куди вандрувала
 І що там нового у світі чувала?»

«Ой Півнику-синку, іду з Зарваниці,
 Там біла поклони по кінець каплиці.
 Там поклони біла, за тебе молилась,
 Аж свята Гаргара мені об'явилась:
 «Лисичко-небого, не трать часу много,
 Іди, поспішай ти до Півника мого,
 Най він сповідаєсь, гріхів своїх каєсь,

Бо, мабуть, з сим світом скоро попросаєсь».
От я поспішала штири ночі й три дні,
Щоб тебе тим часом не постигли злидні.
От я поспішала, спочивку не мала,
Щоб тебе, небоже, живого застала.
Щоб ти сповідався та й запричастився,
Щоби ти по смерті в небі присвятився».

«Лисичко-сестричко, любая розмово,
Ангельський твій голос, але дідьче слово.
Як живу, здається, бога в серці маю,
Не п'ю, не гайную, не б'ю, не кусаю,
І не ходжу красти, і курей не душу,—
Яких же гріхів я сповідатся мушу?»

«Ой Півнику-сину, маєш ти провину,
Тяжку, не малую, та й то не єдину.
А згадай, небоже, чи то життя гоже:
Всім по одній жінці дає право боже,
А ти, мов той турок, мов той бусурманець,
І по десять разом переводиш в танець...
Маєш їх по десять, маєш їх по двадцять!..
Як прийде суд божий, де ж тобі сховатись?»

«Лисичко-сестричко, любая розмово,
Ангельський твій голос, але дідьче слово.
Грішний я, то бачу, і гріх мій великий,
Треба сповідатся в самого владики».

«Ой не збільшуй, сину, та провини свої,
Не відволікай ти сповіді святої!
Є в мене квіточок від отця-владики,
Відпустити можу гріх хоч як великий».

«Лисичко-сестричко, любая розмово,
Зрушило в мні серце твоє праве слово.
Та будь милостива, дай часу до скрухи,
Щоб я з серця вигнав усі грішні духи.
Я сім літ не постив, сім літ не молився,
Дай часу хоч три дні, щоб приготувився!»

«Ой Півнику-друзе, жалко мені дуже,
Що тобі про душу так зовсім байдуже.

Три дні часу в мене для скрухи жадаєш,
А чи не вмреш нині, про те й не гадаєш.
Спустися на землю, покайся сердечно,
А я тебе, синку, розгрішу безпечно».

«Лисичко-сестричко, любая розмово,
Ангельський твій голос, але дідьче слово.
На сповідь святую пішов би я радий,
Та тільки боюся великої зради.
Як голос твій чую — голос як сметана;
Погляну на тебе, та пика погана.
Як гляну на личко, на ті острі зуби,
То дуже, Лисичко, лякаюся згуби.
І все в мене думка, що ти, мамко, ласа
Не моєї скрухи, а мого м'яса».

«Гей, грішнику темний, Когуте нікчемний,
За такії речі не будеш спасенний!
Що мав би молитися, за гріхи ридати,
А ти ще берешся мене осуджати.
Я пощу, молюся, тружуся для неба,
Чи ж твого м'яса мені ще потреба?
Сім літ я говіла і м'яса не їла!
Дасть бог дочекати, що буду вмирати,
А скверного м'яса не буду в рот брати.
Тобі ж, засліплений, говорю: покайся!
Злізь зараз із дуба, клякни й сповідайся!
Як зараз к покуті тебе не порушу,
Сю ніч іще згинеш за цапову душу!»

Злякався Когутик, серденько забилося,
І так йому млісно і страшно зробилось...
Послуха Лисичку — слова як сметана!
Погляне на неї — та й пика ж погана!
І рад би позбутися гріха головного,
І страх, що в Лисиці зубів дуже много.
Та далі сумління страх перебороло,
З серцем сокрушенням поглянув воколо,
І з гілки у гілку, і з прутка на прутик
Помалу на землю спустився Когутик.
І шепче молитву, кається безмірно
І перед Лисичку приступа покірно.

Лисичка-сестричка тільки того й ждала,
Скочила, як стекла, Півника спіймала.
Скочила Лисиця, як хижая птиця,—
Вже Півник у кігтях, даремне й проситься.

І мовила гнівно Лисиця облесна:
«А, тут тебе маю, ти, птице нечесна!
Ось тут тобі буде за гріхи покута:
В зубах отсих моїх смерть нагла і люта».

Запищав Когутик: «Ой Лисичко люба!
Ти міцно жартуєш! Подресь моя шуба!
Та чи ж ти для мого мізерного тіла
Свій піст семилітній зламати б хотіла?»

«Когуте, драбуго, жартую я туго,
Та вже тобі тутка вмирати, катюго!
Від мого посту зась тобі, та й годі!
Згадай лиш о нашій недавній пригоді.
Як то я голодна в ніч темну зимою
Крізь стріху прогризлась з тяжкою бідую,
Крізь стріху прогризлась і влізла на банти,
Де з своїм жіноцтвом спокійно дрімав ти.
Мов баша турецький межи подушками,
Так ти ночував там з двадцятьма жінками,
І так мені стало і бридко, і встидно,
Що тобі з гріхів тих і світу не видно!..
І я погадала: «Давай-ко, задушу,
Зо дві з отих грішниць, чень совість в нім рушу.
Чень він, як побачить смерть наглу і люту,
Покається й богу принесе покуту».
Такі я побожні думки в серці мала,
По бантах тихенько до вас підповзала.
Підповзла і першу ту глупу Марцівку
Хотіла легенько хапнуть за голівку,
Та тая дурепа, знать, мізку не мала,
Вона з головою під крилом дрімала!
І замісто шийки для своєї згуби
Крило її глупе дістала я в зуби.
Як хрупну — як крикне дурепа проклята,
Як стане тріпаться, мов валиться хата.
За нею всі інші, що там були, кури
Як розверещаться, мов днуть їх зі шкіри!

А ти, старий грішник, замість їх втишити,
Туди ж та й ну мене крильми голомшити.
З перестраху того і з жалю святого
Я хтіла покинуть той рів всього злого,
Покинути ваші прегрішні пороги
І з пороху бантів обтріпати ноги.
Та тая дурепа, що так без рахуби
Крило її впхалось поміж мої зуби,
Як тріпнесь щосили — я й не спохватилась,
Як з тої бантини на під покотилась.
Ой, впала ж я, впала, мов тая колодка,—
Була ж то вечеря гірка, не солодка.
Ой, впала я, впала, стукнулась до поду,
Що аж задудніло згори аж до споду.
Ой, ще ж я не встала з тяжкого упадку,
Аж тут баба лізе та й несе лопатку,
Та й несе лопатку, а мужик коцюбу,—
Вони присяглися на мою загубу.
Стали ж мене бити, стали молотити —
Коб не дірка в стропі, прийшлось би там гнити.
Прийшлось би там гнити, марне погибати —
А всьому, катюго, ти був винуватий.
Та зате я нині дам тобі се знати,
Як побожні гості з бантини стручати!»

Отакє Лисичка нарозповідала,
Півника у кігтях все міцно держала.
А він не тріпався, лиш головку звів,
Бачив, що Лисичка — накоренок бісів,
А не жадна чесна, побожна істота,
Та не знав, як в неї вирватись із рота.
Замовкла Лисичка, вже кусать гадає,
Та Півник стріпався і так повідає:

«Послухай, Лисичко, остатнього слова!
Постій, коротенька це буде промова.
Що грішний я дуже, признаюсь покірно,
Що винен я смерті, і се також вірно.
В твоїх зубенятах, Лисичко кохана,
Солодка смерть буде, приемная рана.
Лиш того одного жаль мені, небого,
Що власне сьгодні кінець життя мого.
Нині мене власне честь ждала велика:

Мав повіз по мене прислати владика.
Мав повіз прислати і коні строкаті,
І мав я стать півчим в владичій палаті,
В владичій палаті, та й ще й при соборі,
Щоб співати соло і співати в хорі.
Бо отець-владика і всі крилошани,
Як почули спів мій, не знайшли догани.
Зараз обіцяли сап'янці на мірці,
І жупан червоний, і проса три кірці.
Отак-то, Лисичко, я мав від сьогодні
У розкошах жити при церкві господній.
І тобі гадав я тож добро зробити,
Тебе за шафарку владиці приймити.
То би ти ходила, як пані вельможна,
Бренькала б ключами, що краще й не можнэ,
Мала б під собою увесь двір великий,
Всі качки, і кури, і гуси, й індики.
Ще й гонор би мала в самого владика».

А Лисичка слуха, аж рот роззявила —
Про такі розкоші вона ще й не снила.
А як кінчив Півник, то вона з нетями
Аж скочила вгору, розвела руками
Та й крикнула: «Там я наїмся до смаку!»
А Півничок вирвавсь та й фур на гілляку.
Та й каже: «Лисичко, їж, їж, та дивися,
Дрібними кістками, бува, не вдався.
А як буде відпуст в святій Зарваниці
І будеш мішками носить паляниці,
Гляди, не подвигайсь та не струть болячки,
Щоб не довелося назад лізти рачки.
А посту, небого, не ламай святого.
Волиш притерпіти голоду немого».

Отак-то Қогутик з Лисички сміявся,
Щасливий, що з кігтів на волю дістався,
Лисичка-сестричка тільки облизалась,
Зітхнула, завила і в корчах сховалась.

Написано в Відні в січні, в лютім 1893,
досі не друковано.